

“คุณธรรม” สร้างได้

หลักสูตรสร้างเสริมคุณธรรม ในโรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

“เรียนดี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม นำสังคม” “รอบรู้
สู้ชีวิต จิตมั่นคง ดำรงคุณธรรม” “ขยันเรียน เพียรทำดี
กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม” “ศึกษาดี มีวินัย ใจเมตตา
ใฝ่หาคุณธรรม เลิศล้ำการงาน” นี่ล้วนเป็นคำขวัญประจำ
โรงเรียนต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับคำว่า “คุณธรรม” มา
ตั้งแต่ยุค “ความรู้คู่คุณธรรม” จนถึงยุค “คุณธรรมนำความรู้”
ผันแปรไปตามแต่กระแสลมการเมืองจะพัดพาไปทางไหน

เมื่อปีที่ผ่านมา (๒๕๔๙) กระทรวงศึกษาธิการได้
สำรวจความคิดเห็นของคนไทยจากหลากหลายสาขาอาชีพ
ที่มีต่อระบบการศึกษาในปัจจุบันทำให้พบว่า เด็กไทยมี
ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาการมากขึ้น แต่สิ่งที่กลับแย้งลงกว่า
เดิมก็คือเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และวินัยความรับผิดชอบ
ของเด็กไทย ซึ่งยิ่งตอกย้ำความจริงในภาพรวมของ
สังคมไทยที่เผชิญกับปัญหาในเรื่องการ
ขาดคุณธรรมและจริยธรรมของคนใน
สังคม ตั้งแต่ระดับผู้บริหารประเทศ
เป็นลำดับแรกสุดไล่ลงมาจนถึงเด็ก
ไทยที่ยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน

ที่ผ่านมาสังคมไทยให้คุณค่าความสำคัญกับ “คนเก่ง”
“คนฉลาด” มากกว่า “คนดี” การศึกษาก็สนองตอบอย่าง
เต็มที่ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านความรู้ทาง
วิชาการเพื่อสร้างเด็กที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ การ
มุ่งแข่งขันชิงดีชิงเด่น ระบบการศึกษาแบบแพ้คัดออก สิ่ง
เหล่านี้ยิ่งทำให้สังคมไทยเต็มไปด้วยคนเก่งแต่ไร้คุณธรรม
จนกระทั่งนำไปสู่ปัญหาวิกฤติระดับชาติดังที่เราเผชิญกันอยู่

ด้วยเหตุนี้จึงถึงเวลาที่จะ
ต้องกลับมาทบทวนถึงนโยบาย
การศึกษา ดังที่พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
ในมาตรา ๖ ระบุว่า “การจัดการ
ศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคน
ไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง
ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความ
รู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

เปรียบเสมือนแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ เมื่อเรายังมี
ความหวัง ด้วยยังมีโรงเรียนบางแห่งตระหนักถึงปัญหา
การขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมปัจจุบัน จึงมี
ความตั้งใจมุ่งพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรในองค์กรของ
ตนให้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมคุณ
ธรรมให้เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ ไม่ใช่เพียงรู้จักคำว่า
“คุณธรรม” แบบท่องจำเหมือนนกแก้วนกขุนทอง แต่
“คุณธรรม” นั้นจะต้องเป็นคุณธรรมที่อยู่ในวิถีปฏิบัติใน
ชีวิตของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

โรงเรียนที่มีการส่งเสริมคุณธรรมให้แก่นักเรียน ที่
ขอล่ามาถึงก็คือ **โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย**

โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ จ.เชียงใหม่
เป็นโรงเรียนของคณะนักบวชออร์สุลิน^๑ ซึ่งดำเนินงานมา
นานถึง ๗๕ ปีแล้ว โดยเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้น
อนุบาล ๓ จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖

^๑ คณะออร์สุลินเป็นคณะนิกายคาทอลิก มีเอกลักษณ์ คือความเป็นหนึ่งเดียวในความแตกต่าง ซึ่งได้แพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก ประมาณ ๒๖ ประเทศ ในทุกทวีป มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ ๒,๐๐๐ คน มีศูนย์กลางคณะอยู่ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๐ (พ.ศ. ๒๕๔๓) คณะออร์สุลินได้เดินทางมาประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ (ค.ศ. ๑๙๒๒) โดยมีซิสเตอร์ ๔ ท่าน มาทำงานที่โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เป็นแห่งแรก ภายหลังได้ขยายเพิ่มขึ้นอีก ๕ โรงเรียน ได้แก่ มาแตร์เดอี, เรยีนาเชลี, วาสูเทวี, ศิริมาตย์เทวี และบิรมาศย์ รวมทั้งได้ก่อตั้งศูนย์สำหรับผู้ด้อยโอกาสที่อำเภอทุ่งเขาหลวงจังหวัดราชบุรีและอำเภอเชียงค้ำจังหวัดพะเยา

โรงเรียนเรยีนาช มีปรัชญาการศึกษา คือ “อบรมเสริมคนให้ครบ ประสพธรรมอันสูงส่ง ปัญญาแตกฉานมั่นคง เสริมส่งให้เป็นคนจนสมบูรณ์” และด้วยปรัชญาการศึกษาที่ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจนี้เอง คณะผู้บริหารโรงเรียนเรยีนาช จึงเปิดโอกาสให้บุคลากรของโรงเรียนได้พัฒนาและจัดทำหลักสูตรการศึกษาซึ่งสอดคล้องเรื่องของคุณธรรมลงไปในการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างที่เราเรียกได้ว่าให้เข้าไปสู่วิถีชีวิตของนักเรียนในทุกระดับชั้น ในชื่อหลักสูตรท้องถิ่นวิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม

ครูจตุดี วงศ์จอมพร ครูผู้สอนวิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตสาระสังคมเสริม ซึ่งเป็นผู้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นวิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ได้เล่าให้ฟังถึงการจัดทำหลักสูตรนี้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น วิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ได้พัฒนามาจากปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนคือ แนวคิดของการศึกษาอริสโตเติลที่เน้นคนเป็นตัวตั้ง และแนวคิดของนักบุญอัญญาลา^๒ ที่มุ่งสร้างผู้หญิงที่มีความเป็นผู้ นำ ประกอบกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่ไหลบ่าไปตามกระแสค่านิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยม และแนวการศึกษาของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาปี ๒๕๔๒ ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถสร้างหลักสูตรการศึกษาได้เองในสัดส่วน ๗๐ / ๓๐ จึงนำมาสู่การสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

สาระที่ ๑ สตรีศรีเรยีนา เป็นการนำเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียน ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย กุลสตรี ความมีน้ำใจ ซื่อสัตย์ ประหยัด ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม นำมาย่อยลงในกรเรียนและนำสู่ภาคปฏิบัติ และมีเรื่องของกระบวนการรู้เท่าทันสังคม ซึ่งต้องมีการคิดวิเคราะห์ มีการทำ Reflection หรือ การไตร่ตรองชีวิต เพื่อให้เด็กได้รู้จักตนเอง รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถใชหลักศาสนาธรรมในการดำเนินชีวิต

สาระที่ ๒ สตรีประชาธิปไตยสู่สันติภาพ หมายถึง สตรีที่จะต้องมีความเป็นประชาธิปไตยที่สร้างสันติภาพใน

การอยู่ร่วมกัน เนื้อในของหมวดนี้จะมีเรื่องของยูติธรรมและสันติ เรื่องของสิทธิมนุษยชน เรื่องของการเคารพคุณค่าและศักดิ์ศรี การเคารพความเป็นตัวตนของตนเอง และสังคม โดยนำเรื่องเหล่านี้มาใส่เป็นเนื้อในของการศึกษา

สาระที่ ๓ สตรีในโลกโลกาภิวัตน์ เป็นการเรียนรู้อุเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมของสังคม คือ การต้องรู้เท่าทันสังคมว่าเกิดอะไรขึ้น เช่น รู้ทันกระแสบริโภคนิยม กับค่านิยมของศาสนา คือคุณค่าของศาสนาในการรักและรับใช้ การบริการช่วยเหลือ

ครูจตุดีบอกว่า “หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้จะทำให้เด็กสามารถอ่าน คิด วิเคราะห์เป็น สร้างภาพลักษณ์ความเป็นตัวตนของเด็กเรยีนาช ที่สามารถตัดสินใจได้ว่าอะไรจะเลือกอะไร รู้จักตนเอง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเลือกเป็น”

ไม่เพียงเท่านี้หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ยังเน้นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในทุกๆ กิจกรรมของโรงเรียน อาทิ สังคมพัฒนา วันเยาวชน วันเอกภาพ ศาสนพิธี (มิสซา/วจนพิธีกรรม ตักบาตร หล่อเทียนพรรษา) ธารน้ำใจ สภานักเรียน/กีฬา สันทนาการธรรมครู/เจ้าหน้าที่ ฟันฟุจิตครู/นักเรียน ค่ายคุณธรรม/จริยธรรม ค่ายบำเพ็ญประโยชน์ หนังสือเคลื่อนที่สู่ชุมชนศึกษาอาชีพ และการเยี่ยมเพื่อนรัก

ครูจตุดีได้ยกตัวอย่างบางกิจกรรม ซึ่งจะมีกระบวนการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมนั้นๆ ว่า “เป้าหมายของกิจกรรมเยี่ยมเพื่อนรักก็คือ เราต้องการให้เด็กไม่เพียงแต่ไปสนุกสนาน ไปแบ่งปันความรักเท่านั้น เป้าหมายมากกว่านั้นก็คือ เด็กเรยีนาช ซึ่งเป็นชนชั้นหนึ่งในสังคม เขาจะต้องมีเพื่อนที่อยู่ในระดับรากแก้วได้ เพราะในอนาคตเมื่อเขาขึ้นไปเป็นเจ้าใหญ่นายโตเขาจะอยู่ด้วยกันแบบเพื่อนได้ แล้วเด็กที่ออกไปทำกิจกรรมนี้ทุกปีเขาจะได้เพื่อนที่ต่างภาษา ต่างเผ่าพันธุ์ ต่างฐานะ เขาจะมีเพื่อนที่เป็นปกากะธอ เป็นลาหู่ และนี่คือจิตตารมณ์มหาพรตที่จะเติมเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ปฏิบัติจริงๆ”

“ในโรงเรียนเองที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอเลยคือ กิจกรรมสังคมพัฒนา ซึ่งเป็นกิจกรรมในวิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเราเน้น ม.๓ และ ม.๔ โดยตรง เพราะ ม.๓ ปีหน้าบางคนเขาอาจจะไม่อยู่กับเรา เขาอาจจะต้องอยู่กับ

^๒ นักบุญอัญญาลาเมรีซี เกิดที่เมืองเดเซนซานา ประเทศอิตาลี ได้ตั้งคณะนักบวชหญิงขึ้นมาชื่อว่า “คณะอริสโตเติล” เมื่อ ค.ศ.๑๕๓๕ ที่เมืองเบรเซีย เพื่อมุ่งช่วยสตรีในวัยต่างๆ ให้ได้รับการศึกษาอบรมที่มีศาสนาเป็นหลักยึด เนื่องจากในสังคมยุคนั้นกำลังเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรม ผู้คนแสวงหาแต่ความรู้ทางด้านวิชาการ แสวงหาอำนาจในการครอบครองประเทศที่อ่อนแอกว่าและผู้หญิงถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรี

โลกภายนอกมากขึ้น สำหรับ ม.๔ เขาเป็นวัยรุ่นที่เราต้องเตือนให้เขาตระหนักในคุณค่าชีวิต ด้วยกิจกรรมสังคมพัฒนาที่จะเติมให้เขา ให้เขาทำ มีกระบวนการคิด กระบวนการวิเคราะห์ กระบวนการไตร่ตรองชีวิต โดยเราจะมีกิจกรรมให้เขาปฏิบัติ เขาจะต้องวางแผนชีวิตเป็นเด็กจะต้องนำประสบการณ์ต่างๆที่เขาไปเรียนรู้มาไตร่ตรองแล้วสรุปเป็นสิ่งที่เขาเรียนรู้ มองดูชีวิตของตัวเอง แล้วเอาคุณค่าตรงนั้นมาพัฒนาตัวเอง หลังจากนั้นจะมาประเมิน”

“ม.๓ เราให้เขาไปในเชิงของการบริการตัวเองคือไม่ยากเกินไป แต่ต้องเอาการเรียนรู้นั้นกลับมา เช่น ได้ไปบ้านธรรมปกรณ คือ บ้านพักคนชรา ก็จะไปจัดกิจกรรมไปคุยไปฟังคนเฒ่าคนแก่ พาเขาร้องรำทำเพลง ซึ่งเขาจะมีความสุขมาก ส่วนเด็ก ๆ ก็จะได้เรียนรู้ไปด้วยว่าเป็นการช่วยให้คนเฒ่าคนแก่ได้ออกกำลังกาย ซึ่งทั้งเด็กและคนเฒ่าคนแก่ก็ชอบกันมากด้วย เพราะ ๑. ชีวิตเขามีความหมาย ๒. เด็กเองก็ได้เรียนรู้ ได้ประสบการณ์มากมาย คนชราหลายคนเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัย มีคนหนึ่งพูดภาษาอังกฤษปร๋อเลย ซึ่งภาพของเด็กนี้ คนชราก็คือ ไม่อยู่ในสายตา แต่พอเด็กได้สัมผัสแล้ว เด็กบอกว่า คนชราคือคนที่พลัง นี่คือนี่ที่ได้รับกลับมา แล้วเด็กบอกว่า ทำให้เวลาหนูกลับไปบ้าน หนูจะดูแลคนที่บ้าน แล้วเวลาจะเรียกคนชราหนูกลับรู้สึกเห็นใจมากขึ้น นี่คือนี่ที่เกิดขึ้นซึ่งเขาได้”

“ส่วนที่สอง เขาได้ไปที่ศูนย์เด็กปัญญาอ่อน สิ่งที่เขาได้เรียนรู้กลับมาก็คือ ขนาดเด็กปัญญาอ่อนยังสู้ชีวิตเลยนะ เด็กก็จะไปจัดกิจกรรม ไปแสดง ไปเล่น ไปสอนหนังสือน้องๆ เด็ก ๆ ก็ได้เรียนรู้ว่า ถ้าจะจัดกิจกรรมให้หน่อยๆ แบบนี้ต้องเป็นกิจกรรมแบบใด เขาก็ได้ความคิด และเด็กจะบอกว่า เมื่อก่อนหนูขี้เกียจเรียน หนูไม่สู้ แต่ตอนนี้หนูต้องสู้ เพราะขนาดเด็กที่นั่นเขายังสู้เลย เด็กเริ่มมอง และเด็กเริ่มดูแลตัวเอง คือ เคารพตัวเอง เริ่มกลับมามองตัวเองว่า ถ้าเขาไม่รักษาสุขภาพของเขา ถ้าเขายังทำตัวแบบนี้ ต่อไปเขาเป็นแม่ ถ้าเขาไม่รักลูกของตัวเอง ก็จะเป็นแบบนี้ นี่คือการสร้างศักดิ์ศรีของการเคารพตัวเอง สำหรับเด็กยุคนี้ สำหรับชั้น ม.๔ ก็ให้ไปโรงเรียนศรีสังวาลย์ เป้าหมายก็คือเนื่องจากเด็ก ม.๔ จะใช้ภาษาต่างๆ ได้ ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน ซึ่งเด็กก็จะไปสอนน้องๆ ที่พิการให้สามารถสื่อสารใช้ภาษากับชาวต่างชาติได้ เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพได้”

“วิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตตรงนี้ เด็กสรุปชัดเจนว่า เกี่ยวโยงกับเรื่องของยุติธรรมและสันติอย่างไร เด็กจะเห็น

ปัญหาความยุติธรรมในสังคมและเห็นปัญหาว่าการที่เราจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เราต้องยอมรับความแตกต่างของกันและกัน เด็กพูดออกมาชัดเจนว่า ถึงแม้เขาจะเป็นเด็กพิเศษ เขาก็เป็นคนเหมือนกันและเราก็เป็นคนเหมือนกัน แต่โอกาสต่างกัน แต่นี่เราก็พอใจแล้วว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว”

ครูจึงตอบว่า ตัวหนังสือที่มีชีวิต ซึ่งหมายถึงครูผู้สอนนั้นสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กจะมอง เอาอย่าง และเลียนแบบ การพยายามสร้างครูที่มีความเข้าใจ ปรัชญาการศึกษาของอูร์สุลินและทำหน้าที่ด้วยใจ ให้ครูเข้าใจว่า การเป็นครูไม่ใช่แค่อาชีพเท่านั้นแต่ต้องอุทิศตนดังที่โรงเรียนเรยีนาฯ จะมีเพลงที่มีความหมายสื่อให้เห็นถึงความเป็นครูที่ดีก็คือ “ต้องเป็นครูด้วยชีวิต สอนศิษย์อย่างมีเหตุผล มีการพัฒนาตนอย่าหยุดยั้ง ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ร่วมกันสร้างสรรค์แต่ความดีงาม รักศักดิ์ศรีของตนและพัฒนาความรู้” ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมสำหรับครูซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาครูผู้สอนด้วย เพื่อให้ครูเข้าใจและมีใจที่จะสอนเด็กด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู

“กิจกรรมนั้นก็คือ การสนทนาธรรมครู ซึ่งจะยึดตาม Theme ของเครืออูร์สุลินทั้งหมด ตั้งแต่เรื่องยุติธรรมและสันติ การอยู่ด้วยกัน เข้าใจกัน การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เช่น ปี ๒๕๔๙ เป็นเรื่องการให้อภัยและการคืนดี ซึ่งเราทำและมีกระบวนการเพื่อทำให้เกิดการคืนดีกันจริงๆ เราเน้นเรื่องของการเป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน การมองกันอย่าไปมองจุดเดียวแต่มองให้หลายๆ ด้านแล้วเราจะพบความงามความน่ารักของคน เราให้เขาเห็นว่าบางทีในความมืดก็ยังมีแสงดาวที่สวยงามที่สุด เพราะฉะนั้นบางคนถึงแม้จะรู้สึกตัวตัวเองมีปัญหามากมาย แต่ถ้าเราค้นพบเราก็จะเจอทางออกที่ดี” และนี่ก็เป็นการพัฒนาตัวครูผู้สอนซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าการพัฒนาตัวผู้เรียนตามหลักสูตรวิชาพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมของโรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัยแห่งนี้

เรามักจะเปรียบเด็กเป็นเหมือนต้นกล้าเล็กๆ ซึ่ง จะเติบโตเป็นไม้ใหญ่ที่สมบูรณ์ได้ ต้องได้รับการรดน้ำ พรวนดินใส่ปุ๋ยและการดูแลอย่างเอาใจใส่อย่างดี หรือไม่ก็เปรียบเด็กเหมือนผ้าขาวที่ผู้ใหญ่จะแต่งแต้มสีสันใดลงไป ก็จะได้ภาพและสีสันในแบบที่แต่งแต้มลงบนผ้านั้น “คุณธรรม” ก็เช่นกัน เราสามารถปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กๆ ในสังคมไทยเราให้เป็นเด็กที่มีคุณธรรมเป็นคนดีที่ต่อครอบครัวและต่อสังคมได้ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะเริ่มหรือไม่ และเมื่อใดเท่านั้นเอง